

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Osztályozás

Tárgy

92

Hely

Pilisi Lajos

Idő

"1918"

Személy

Szerző:

Cím:

Pilisi Lajos temetése

Forrás:

Világ

Bsp.
(Hely)

1918 IX 10
(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Pilisi Lajos temetése

Vasárnap délelőtt temettük el halottunkat, Pilisi Lajost. A főváros tanácsa diszsióhelyet ajánlott föl a Kerepesi-úti temetőben. Fáradt testtel ott pihen a virágos hant alatt. Rengeteg ember kísérte el utolsó útjára. Azok, akik szerették, azok akik nagyrabecsülték, mind-mind ott voltak, hogy megkönnyezék, hogy elbucsúzzanak tőle. Kerepesi-úti temető halottas-házában ravatalozták fel Pilisi Lajos koporsóját, melyet Jókai Mór halotti takarója borított. A koporsó mellett sok-sok koszorú; barátok, jó emberek koszorúi. A halott újságíró lábánál rengeteg virág, a napsgaragazas ősz tarka, illatos virágai heverték. Hock János, az aranyszájú pap imádkozott a koporsójánál. Az egyházi szertartás után megindult a gyászmenet, sorában ott volt a gyászoló család tagjain kívül a *Világ* szerkesztősége teljes számban, *Wilczek* Gusztáv igazgató vezetésével a *Világ* kiadóhivatalának tagjai és *Guttmann* Jakab főtördelő vezetésével a *Világ* technikai személyzete testületileg. A Budapesti Újságírók Egyesülete képviselőiben Ödön alelnök és *Ujváry* Péter titkár jött el, ott volt minden szerkesztőség egy-két tagja, az Országos Polgári Radikális Pártot *Jászi* Oszkár elnök és dr. *Visegrády* József titkár képviselte. A „*Világ*” szabadkőműves páholy tagjai dr. *Ságody* Gyula vezetésével és az Országos Színészegyesület *Géczy* István vezetésével jött el. És ott volt az irói, politikai, társadalmi világ sok-sok kitűnősége.

Mielőtt a gyászoló menet megindult volna, *Purjesz* Lajos bucsuzott el a halottól a *Világ* szerkesztősége és a *Világ* olvasói nevében.

Hajnalhasadáskor — mondotta — volt az első találkozásunk Pilisi Lajos. Most, amikor utoljára szólók hozzád, ne haragudj, ha emlékezem. Husz esztendő pergett le az idő óramutatójának kerekén. Mámoros, éjszaka után forró fejgányos, kurjongatós éjszaka után forró fejjel, poros magyar országuton elindultunk a Tisza felé. A falhoz vagdosott poharak muzsikája, a vidéki város virtuós duhaj hangulata rászállott a tüdünkre, ahogy mentünk. Szeptember elején volt, úgy mint mostan. Játszott rajtunk az előbukkanó hágyadt őszi napfény s a szívünk tele volt becsúgyakkal, nagy feszülésekkel, szenvedélyes akarásokkal. Én a lomha vérű város heli-újságjában tizennyolcéves szívvel tudósításokat írtam arról a komédiás truppról, amelynek hősszerelmese voltál még gyermekekbnek látszó selymes szőke hajaddal, te Pilisi Lajos.

Aztán nem láttalak vagy másfél évtizedig. A gyabulatlan deszkák szerelmes lovagja lettél s jártad a magyar őserdőt pihenés nélkül, fanatikus hittél. A négy folyam országának alig volt zuga, ahol te meg ne fordultál volna. Két-háromhetenként más-más vidéki város harmadrangu szállodájába volt az otthonod, vidéki falvak piszkos kávéháza és vendéglője a szórakozóhelyed és aranykőnyel-nüségged. Bolond szívvel jártad sátoros cigányokkal a nyomoruság rózsákkal kirakott vándorutját.

Bizony, az se lett volna csuda, ha előbb állott volna el a szived verése. Ólkezettél rekedt hangu magyar urakkal, ittál a poharukból, kacagtál, mikor a szived majd megszakadt a fájdalomtól; jártál télen lakcipőben — télkabát nélkül, utaztál harmadik osztályon egyik sárfészekből a másikba királyokat, örgrófokat és lordokat játszani és közben gyakran jött hír felőled — elhozta szárnyain hozzánk is a szellő — hogy kötözködtél, mások dolgaiba beleavatkoztál, a becsületes, kicsi rópennáddal bravurosan verekedtél és mindig az elnyomottak, az igazság után törtetők pártján álltál.

Hosszu ideig vártalak Pilisi Lajos. Nem hívhattalak, mert talán magad se tudtad ma, hogy hol kelsz fel holnap. És vagy négy esztendővel ezelőtt el is jöttél hozzánk. Nagyon szomorú ember voltál. A kárpáti harcokból érkezél, sárosan, piszkosan, véresen, köhögősen, felkötött megsebesített karral. Beszéltél nekünk és mi álmélkodtunk, hogy tudsz ilyen szépen beszélni! Irtál nekünk és mi csudálkoztunk, hogy milyen tüze, fénye, színe, ereje van az írásodnak. Elébed toltunk egy írósztalt és te irtál olyan hevíléssel, mintha a huszévszég mirtusa most is a homlokodon lett volna, mint amikor a Tisza felé együtt botorkáltunk. — dolgoztál olyan energiával, mintha sarkából akartad volna kiforgatni a maradiságnak, feketeségnek magyar bagolyvárait. Gyönyörű nagy magyar tehetség voltál Pilisi Lajos, de a Csokonai iskolájába jártál. Nyugat után, Páris után sóvárgott a lelked s felvidéki tót falyakban kellett délleti próbákra felébredned. Amikor meg szabadon repülhettél volna, szárnyaidat már lehuzta az a belső láb, melyet hosszú ideig sarkantyúnak használtál, amely ellen később hónapokig csudálatos erővel küzdöttél, de amely mégis leverte és elsorvasztotta csontjaidat. Ha tudnád, hogy milyen sűrű, nagy gyász borult most a mi kis birodalmunkra Pilisi Lajos. Akkor még itt maradtál volna, hiszen te nem tudtál senkinek se közölni fájdalmat okozni! A kezemen érezem még a lázas kezéd forróságát, a szorításodat, amelyyel bucsuztál tőlem. Most már elmondhatom, hogy az életem legnehezebb percei voltak azok, amelyekben egy hét előtt közölted velem, hogy *legfeljebb hét napod van már hátra* . . . Negyven fokos láz kinezott akkor is és mosolyogtál hozzá. Pedig nagy terveid voltak — azt mondtad — és legalább a regényedet szeretted volna befejezni . . . A szép, nagy, forró regényedből diktáltál még néhány sort és visszahanyatlottál beteg ágyadra . . . A szeptemberi nap rátüzött hágyadt fényével fakó arcodra, játszott veled, úgy mint mikor husz esztendővel ez-

Budapest téves házinyomtatás 1919

(Hely)

(Idő)

előtt sárga buzatarlók között a Tisza felé ka-ezt a dolgot, Pilis Lajos?

— Egy hírrel több lesz az ujságokban — mondta — s egy bolond szívvel kevesebb . . .

Ugy érzem, hogy egy nemes, nagy szívvel lett kevesebb s a magyar haladás egyik legkiválóbb uttörőjét, egyik legtalentumosabb és legbátrabb harcosát, s az igazi, hűséges, becsületes, aranyjellemtű barátot veszítettük el.

Bucszom tőled a *Világ* szerkesztősege nevében, melynek dédelgetett kedvence, napsugaras derűsége voltál. Bucszom tőled a *Világ* nagy olvasótáborá nevében, mely szeretett, a szívébe fogadott s betegséged alatt állandóan kikövetett tőlünk, mert hitt az írásaidban.

Nagy küzdelmeink, előretöréseink és sikereink hű osztályrésze Pilisi Lajos, isten veled!

Ezután Gerő Ödön, a Budapesti Ujságírók Egyesületének alelnöke mondta el bucsubeszédét:

Ujságíró társaid szervezetei, amelyek az élet jobb lehetőségeit munkálják, a Nyugdíjintézet, az Ujságírók Egyesülete és szervezete a soha többé és a mindörökre gondolatának áhítatával, megrendülten köszöntenek utolsó vándorutadon, amelyen elsiettél az életnek minden jó és minden rossz lehetőségé közül. Megborzaszt bennünket ez a nagyszerűség. Még milyen sok időd volt velünk együtt hinni, bizakodni, tévedni, elszántságra lángolni, életre megérni! Miért sietsz ki a szent fiatalságból a halálba?

Mindig is siettél, minden vándorlásod száguldas volt. Közénk is rohanva jöttél. Nem nőttél ki köztünk lassan, mint erdő fája erdő fái közt, hanem minden értékkel egyszerre ránk köszöntöttél.

Tulaidonképpen ez az ujságírónak igazi is lenné. Valahol eltéveszti a polgári utat és beáll utmutatónak. Utat jelez a világnak. Azt, hogy hol is van s hogy merre térjen. A tudósnak és az apostolnak, a költőnek és a prófétának társa az utmutatásban. Mért hagytad abba olyan hamar

az életet, Pilis Lajos? A legizgalgatóbb közöl való voltál. Hiszen elhozta munkánkba a lelkekkel összeforrottságot, az élettel összenőttiséget. Elhozta közénk a világhoz való nagyszerű, lobogó tartózkodást. A mi mesterségünket az a veszedelem keszodta. A mi hivatásunkat az a veszedelem keszodta. Olyanná, amilyen a hivatásos politikusoké is. Kell, hogy a világ eleveenségének olyan lángolása beleszegjen az ujságírás munkájába, mint Pilisi Lajos. Ugy volt vele a magyar ujságírás, mint a Nap a beléje hulló meteorokkal. Azt mondiák, hogy a nap melegének ez a meteorzáró a forrása. A publicisztika melegét és fényét is az ilven beléje hulló csitagok adták. És világít az emberek útjára és melegít az életnek.

Mért, hogy csakis adhattál az életnek, Pilisi Lajos, s nem kaphattál tőle semmit? Ez az izgalmas kérdés mered ránk Rád való emlékezésünk-ből. Nagyon sokáig fogunk rád emlékezni bánkódó szeretettel, jó táboros társunk, Pilisi Lajos!

Jászi Oszkár a Radikális Párt nevében bucsuzatatta Pilisi Lajost:

Az élet és a halál normális viszonya úgy megváltozott. Régebben hittünk az életben s hajlandók voltunk a halált valami távoli, szinte valószínűtlen eshetőségnek tartani: ma a halál kezdő betöltöni az élet természetes ritmusát s szinte csodálkozva kérdezzük: valóban még mindig élünk?

A halálatásnak ez a roppant megnövekedése, egyesek, nemzetek, államok létének ez a szerfelett nagy bizonytalansága valami heroikusabb lendületet ad korunknak. A mába, a jelenbe, az adottsá való filiszteres bizakodást felváltja az az érzés, hogy ami van, az voltaképp a legilluzórikusabb valóság: a múlt és a jövő végtelensége közé beékelt apró hullámfodra a megújuló életnek.

Ezt a heroikus életérzést Pilisi Lajos barátunk nem a háboruból vette. A háboru csak jobban kidomborította nemes egyéniségének ezt az alapvető vonását. Pilisi Lajos a nyárspolgárnak mindenben az ellentéte volt. Mindig készen állott,

hogy egy-egy merész lépést tegyen a jövőbe. A jelen neki szinte csak ugródeszka volt a jövő felé. Volt benne valami a renaissance-ember sokoldalúságából, merészességéből, kalandvágyából, a novarum rerum cupiditásából.

Először az Ég felé fordult, nyilván, mert lelke lendülete a földi létet tulszüksősnek érezte. Azután az oceánon bolyongott, élvezve a végtelen horizontok metafizikáját. Majd az emberi lélek háborgó tengerét igyekezett formákba önteni a világot jelentő deszkákon. Majd a zurnalisztika mámorába vetette magát, új kiélési lehetőségeket keresve, melyeket az egyéni sorsok helyett az alakatlan tömegek kavargó szenvedélyeiben talált meg. A metamorfózisoknak ez a kiolthatatlan vágya vitte a lövészárkok első soraiba és a golyó, mely karját átfurta, megpecsételte szolidaritását a küzdő és vérző emberiséggel . . .

A kalandnak, az ujnak, a jövőnek, az átalakulónak ez a szeretete azonban csak egyik alapvonása volt természetének, mert ha az egyedüli lett volna, ma mások állának körül koporsóját. A lélek heroikus lendülete nála a legmelegebb ember-szeretet talajából fakadt. *Lovag volt ő s nem condottiere*: a harc, a küzdelem, a kaland nála mindig erkölcsi célok megvalósításának eszköze volt. Mint a középkor igazi lovagjai, mindig az ügyért és nem önmagáért verelkedett.

Ezért került élete utolsó éveiben a progresszív politika táborába.

Vannak, akiket ide a gyűlölet hoz: a fenálló renddel szembeni ressentiment.

Vannak, akiket ide az osztályérték hoz: egy jobb társadalmi helyzet kivívásának a vágya.

Vannak, akiket ide az esztétika hoz: a harcnak nagyobb kockázata és lendülete.

Vannak, akiket ide a tudomány hoz: fölfe-dezett új perspektíváknak a varázsa . . .

De az a férfiú, akit ma gyászolunk, nem volt sem gyűlölködő előretörő, sem mohó osztályember, sem esztéta gourmet, sem tudományos föl-

fedező.

Pilisi Lajost egyedül emberszerető szíve hozta közibünk.

Szaktudás és részletismeretek nélkül is finom erkölcsi intuíciójával megértette küzdelmeink lényegét, hamar megérezte, hol vannak a jövő katonái, hol vannak a múlt haszonélvezői. Egy-egy beszélgetés nincstelen paraszttal, munkából jövő proletárokkal, fáradt aszonyokkal, sápadt gyermekekkel többet árult el neki a társadalmi kérdés lényegéből, mint nem egy dúcensnek egész könyvtár újtanulmányozása.

A szegényeknek, a betegeknek, az üldözötteknek ez a szeretete sohasem hagyta nyugodni. Így lett egyike a magyar sajtó legnépszerűbb utazó bíráinak, akik a várurak és egyéb oligarchák jogtalan brutalitásaival szemben védik a föld népének amugy is nehéz és robotoló életét...

S mert jó volt, mert szolidárisnak érezte magát minden étellel és a jövővel, azért volt szép és nemes haláltusájában is. Rettenetes kinlódásai közepette, a kór által összetépett teste vonaglásában is hívő és ragyogó szemekkel nézte nemcsak azokat, akiket szeretett, de azt az egész új világot is, melyet ez a vérző Európa oly nehezen tud megszűlni.

Intuitív lelke tisztában volt vele, hogy ez a borzalmakkal teli korszak egy új világrend megalapozója lesz, hogy a háboru emberfeletti logikája azok ellen fordul, kik a népek harcát felidéztek, hogy a világ legnagyobb embermészárlása a legszélesebbkörű testvériséget fogja megteremteni, melyet valaha is a történelem följegyzett.

Ennek a perspektívának a fénye odakölcsonozta ragyogását megtört szemének. Utolsó napjaiban is az emberiség nagy ügyéről beszélt, melylyel a magyar ügyet — pedig izzó fajszeretett hivatatta — mindig azonosnak érezte.

Lelkének ez a kettős lendülete, heroizmusa

és emberszeretete ritka zománccal vontá be minden munkáját, minden ténykedését. Vidám optimizmusa, merész nekivágása, jóságos megértése valamikülönös varázst adott egyéniségének: az emberek ösztönszerűen érezték, hogy Pilisi Lajos több, mint amit esetről-esetre ad, sőt több, mint amit a riportter, a költő, a publicista együttvéve ad, hogy azokhoz a kevés kiváltságoltakhoz tartozik, akiknek élete maga külön érték, műtárgy, reménység: az erkölcsi erő inkarnációja...

Még tombol az ár, még tovább hőmpölyög a vérfolyam, még nem tudni, hogy hova vezet a múlt irtózatos tusája a jövővel, még nem látjuk, hogy ez a mi szerencsétlen nemzedékünk elér-e a könnyek óceánja mögött hajnali pirban fel-felűnő varázsszigetet, a nemzetek társaságának tisztább hazáját: de azt igenis tudjuk és látjuk, hogy az az új és boldogabb nemzedék, mely majd ezt a földet lakja, hálás szívvel fog visszagondolni Pilisi Lajosra.

Jászi Oszkár beszéde után után megindult a menet. A sirnál a „Világ“ szabadkőműves páholy nevében dr. Ságody Gyula mondott utolsó istenhozzádot:

A szabadkőműves világszövetség nevében, — mondotta — amelynek parányi része a Te páholyod, bucsuzunk Tőled, Pilisi Lajos, jó testvérünk. Abból az amugy is ritka sorból, amely keményen állja a harcot az emberiség jövőjéért, egyik leghivatottabb harcosunk dönt ki Veled, aki időnek előtte tértél pihenőre. Pedig a Te tetterődre, a Te lángoló elmédre, a Te jóságos szivedre reászorultak volna még azok, akiket és mi, akikkel érettük küzdöttél. Hitetlen voltál Pilisi Lajos, hitetelen az ámitókkal és butítókkal szemben, de izzó lélekkel hitted egy jobb, szebb jövő eljöttét. Hitted, hogy a mai gerinctelen középosztály, amelynek szervezésére vállalkoztál, megacélosodva, megtisztultan, gerincebben fog

kikerülni duló csaták után. Hitted, hogy azok, akik ott künn a harcmezőkön emberfeletti küzdelmet küzdenek, hazatérve, meg fogják építeni a jobb, a boldogabb magyar hazát. Hitted, hogy ez országban, vállvetett munkásságunk gyümölcse az lesz, hogy becse csak a becsületes munkának lesz. Hittél lobogó raiongással a testvériségben, amely egybeforrasztja az embert az emberrel. Hittél, hogy lehullanak a válaszfalak, amelyeket mesterségesen emeltek a társadalmi osztályok közé s diadalra jut az egyenlőség. Hittél az elvakított elemek felszabadulásának lehetőségében s rajongó lelkesedéssel hitted e vérzivatar közepette, hogy megvalósuland páholyunk jelgége, a „Világbéke“, amelyért zászlót bontottunk s amelyért küzdöttél Te is mindhalálig. Hívő lélek voltál, ime, Pilisi Lajos és a Te hited a mi hitünk s amidőn földi poraidtól bucsuzunk, szoros láncban állunk annak jelképeül, hogy elszánt akarral folytatjuk a megkezdett munkát, fennakadás nélkül; emlékedet és március idusán szívünkbe vésett szavaidat elvisszük magunkkal, drága, féltve őrzött ereklyeként. Nyugodj békében, jó Lajos testvérünk, mi pedig testvéreim, tériünk vissza az élet harcaiba s folytassuk a munkát ott, ahol feledhetetlen testvérünk abban hagyta. Az ő szellemében, ha munkálkodunk tovább, e lánc mind erősebbé válik és nem szakadhat el soha. Ugy legyen!

Ezután behantolták a sirt.